

Kommunstyrelsen

Motion – Syskonförtur i kommunala skolor

Motion den 27 maj 2019 av Khashayar Farmanbar och Maria Raner (S)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande.

Kommunfullmäktige avslår motionen avseende syskonförtur eftersom en statlig offentlig utredning har i uppdrag av regeringen att utreda skollagens placeringsregler. Motionen är därmed färdigbehandlad.

Sammanfattning

I motionen föreslås att kommunstyrelsen tillsammans med utbildningsnämnden får i uppdrag att genomföra en utredning i syfte att snarast införa syskonförtur i Nackas skolor. Utbildningsnämnden och kommunstyrelsens verksamhetsutskott har berett motionen och i samband med detta har nämnden och utskottet lyft fram att rättsläget är oklart samt att en statlig offentlig utredning, som ska redovisa sin utredning senast i mars 2020, har i uppdrag av regeringen att utreda skollagens placeringsregler. Den samlade bedömningen är mot denna bakgrund att motionen avslås. Motionen är därmed färdigbehandlad.

Förslaget i motionen

Khashayar Farmanbar (S) och Maria Raner (S) föreslår i motionen att kommunstyrelsen tillsammans med utbildningsnämnden får i uppdrag att genomföra tillbörlig utredning i syfte att snarast införa syskonförtur i Nackas skolor.

Ärendet

Stadsledningskontorets utredning

Nackas vision om öppenhet och mångfald, såväl som den grundläggande värderingen om förtroende för människors kunskap och egen förmåga samt för deras vilja att ta ansvar återspeglas tydligt inom skolans område. I Nacka finns en mångfald av skolhuvudmän och skolor – stora som små, med olika pedagogisk inriktning och profiler. Alla vårdnadshavare anger vilka skolor de önskar för sina barn. Att alla gör aktiva skolval är en sedan länge etablerad praxis, vilket skiljer Nacka från de flesta andra kommuner. Utgångspunkten för

elevers skolplacering är vårdnadshavarnas önskemål om skola och ansträngningar görs av de kommunala skolorna för att så många elever som möjligt ska kunna tas emot på förstahandsvalet av skola. Nacka har också länge haft goda resultat vad gäller andelen tillgodosedda förstahandsval av skola, i jämförelse med andra kommuner. Kommunens ambitioner vad gäller att kunna tillgodose vårdnadshavares önskemål av skola är höga. Nackas mål för 2020 är att minst 9 av 10 elever ska få plats på den skola de valt i första hand. Målet uppnåddes 2018, men inte 2019. För eleverna som ska börja förskoleklass är andelen som får plats på den skola som vårdnadshavarna valt i första hand högre än för eleverna som ska börja i årskurs 7; de två tillfällen under skolgången då flest skolval görs. En hög ambition i att tillgodose vårdnadshavares skolval är viktigt också för att det indirekt bidrar till ett långsiktigt och viktigt fokus på att alla kommunens skolor ska vara bra skolor.

Av skollagen (2010:800) framgår att en elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet (9 kap 15§ första stycket (förskoleklass) respektive 10 kap 30§ första stycket (grundskola)).

Kommunen får annars frånga vårdnadshavares önskemål endast om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. (9 kap 15§ andra stycket (förskoleklass) respektive 10 kap 30§ andra stycket (grundskola)).

Utbildningsnämnden ansvarar för att utreda och besluta om riktlinjer för elevers skolplacering. Riktlinjerna anger hur kommunen tolkar och tillämpar skollagens placeringsregler. Den så kallade närhetsprincipen, det vill säga att elever har ett berättigat krav till en placering nära hemmet, har hittills varit urvalsgrunden i Nacka, utifrån skollagens placeringsbestämmelse i första stycket (se ovan). Vid två tillfällen har frågan om syskonförtur som urvalsgrund i Nacka utretts; 2008 (UBN 2008/172) och 2018 (UBN 2018/183), men inte införts.

En konsekvens av att ändra urvalsgrunden så som motionärerna föreslår är att placeringsbeslut som frångår förstahandsvalen av skola blir möjliga att överklaga. Det medför troligen ökade administrativa kostnader för kommunen, jämfört med i dagsläget då placeringsbeslut fattas med närhet som urvalsgrund, vilket enbart kan laglighetsprövas. En annan skillnad som följer av överklagandemöjligheten är att överklagade placeringsbeslut kan komma att ändras av Skolväsendets överklagandenämnd. Om det sker innebär det att en kommunal skola i sådant fall kan behöva ta emot fler elever än det finns plats för. Vid laglighetsprövning, som idag, kan rätten enbart upphäva kommunens placeringsbeslut och det blir upp till kommunen att fatta ett nytt beslut.

Föreliggande motion om att utreda syskonförtur som urvalsgrund har av kommunstyrelsen remitterats till utbildningsnämnden och till kommunstyrelsens verksamhetsutskott. Nedan

sammanfattas de två remissvaren, vars protokollsutdrag framgår av bilagorna 2 och 3. Motionen återfinns i bilaga 1. Svaren framgår i sin helhet i UBN 2019/132 respektive KFKS 2019/542.-6.

Remissinstansernas synpunkter

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden föreslår att motionen avslås eftersom en statlig offentlig utredning har i uppdrag av regeringen att utreda skollagens placeringsregler.

Utbildningsnämnden redogör i sitt remissvar för skollagens bestämmelser om placering i kommunala skolor. Huvudregeln är att tillmötesgå vårdnadshavares önskemål. Skäl för att frångå önskemål om skolplacering är om det skulle medföra att en annan elevs berättigade krav till en placering nära hemmet skulle åsidosättas. Vårdnadshavares önskemål om skolplacering kan annars bara frångås om placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen. I det förra fallet kan beslutet prövas genom laglighetsprövning. I det senare fallet kan beslutet överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Utbildningsnämnden beskriver vidare hur skollagens bestämmelse har gett upphov till olika tolkningar av huruvida syskonförtur som urvalsgrund, istället för närhet, är tillåtet eller inte i en situation när antalet platser på en skola inte är tillräckligt för att ta emot alla som önskar gå där. Vid laglighetsprövningar har denna urvalsgrund inte ansetts tillåten och det finns därför exempel på kommuner som av detta skäl har tagit bort syskonförtur som urvalsgrund. Vid placeringsbeslut som varit möjliga att överklaga till Skolväsendets överklagandenämnd finns däremot utfall där syskonförtur anges vara tillåtet.

Den statliga utredningen ”Utredningen om en mer likvärdig skola” (dir 2018:71) har i uppdrag av regeringen att senast den 30 mars 2020 utreda bland annat hur skollagsbestämmelsen om placering till förskoleklass och grundskola kan ändras för att bland annat säkerställa att kommuner alltid ska kunna använda syskonförtur som urvalskriterium.

Utbildningsnämnden anger i sitt remissvar att införande av syskonförtur skulle medföra ökade administrativa kostnader för kommunen eftersom samtliga placeringsbeslut till kommunala skolor som inte tillgodoser vårdnadshavares önskemål om placering blir överklagningsbara. En utredning som syftar till att snarast införa syskonförtur behöver därför precisera kostnaderna för detta.

Kommunstyrelsens verksamhetsutskott

Kommunstyrelsens verksamhetsutskott föreslår att kommunfullmäktige avslår förslaget i motionen och noterar att det pågår en statlig utredning om bland annat urvalskriteriet

syskonförtur som beräknas vara klar våren 2020 och med anledning av detta beslutar kommunfullmäktige att avvakta utredningen.

Frågan om placeringsbeslut där syskonförtur tillämpats har varit föremål för flertalet avgöranden. Rättsläget är inte helt tydligt och det förekommer olika tolkningar i kommunerna runt om i Sverige. Regeringen har därför tillsatt en utredning för att analysera och ta ställning till hur bestämmelserna om placering kan ändras bland annat med utgångspunkt att säkerställa att kommunerna alltid ska kunna använda syskonförtur som urvalskriterium. Utredningen ska presenteras senast den 30 mars 2020.

Mot bakgrund av de otydligheter som finns kring tillämpningen av syskonförtur bör den utredning som kommer att utreda frågan närmare, som kommer att presenteras under våren 2020, avvaktas och därför föreslås att motionen avslås. Välfärd skola framhåller dock att det bedöms vara positivt att i framtiden införa syskonförtur. Dels för elever och föräldrar där syskon kan prioriteras för att gå i samma skola, dels som mer konkurrensneutralt i förhållande till fristående skolor.

Stadsledningskontorets samlade bedömning

Skollagen anger elevers närhet till skolan som grund för urval vid placering i en kommunal skola, men inga andra urvalsgrunder. Både utbildningsnämnden och kommunstyrelsens verksamhetsutskott konstaterar att rättsläget inte är tydligt och att det förekommer olika tolkningar i kommunerna runt om i Sverige huruvida syskonförtur som urvalsgrund är förenligt med gällande lag. Såväl för- som nackdelar med syskonförtur som urvalsgrund går att finna och betoningen på dessa delar är olika i de två remissvaren.

I bägge fallen är förslaget till beslut att inte starta en lokal utredning om syskonförtur eftersom en statlig offentlig utredning har i uppdrag att i närtid lämna förslag om ändrad lagstiftning vad gäller skolplaceringsbeslut. Mot denna bakgrund är stadsledningskontorets samlade bedömning att motionen bör avslås. Därmed är motionen färdigbehandlad.

Ekonomiska konsekvenser

Stadsledningskontorets förslag till beslut innebär inga ekonomiska konsekvenser. Motionens förslag till beslut är att tillsätta en utredning som syftar till att snarast införa syskonförtur. Om en sådan utredning tillsätts kommer den att behöva precisera de kostnader som är förknippade med en ändrad tillämpning av skollagen.

Konsekvenser för barn

Stadsledningskontorets förslag till beslut innebär inga konsekvenser för barn. Nacka har höga ambitioner och goda resultat när det gäller att elever i så stor utsträckning som möjligt ska kunna gå på den skola de vill, oavsett av vilka skäl de vill gå där. Motionens förslag till beslut att tillsätta en utredning har inte heller konsekvenser för barn. Införande av syskonförtur som urvalsgrund kommer att få positiva konsekvenser för de barn som i en urvalssituation kommer in på den önskade skolan för att de har syskon där men som inte

skulle ha gjort det om elevernas närhet till skolan istället hade beaktats. På motsvarande sätt innebär det negativa konsekvenser för de barn som inte kommer in på den önskade skolan för att de inte har syskon där, men som hade gjort det om närheten till skolan hade beaktats. Så länge fokus fortsatt inriktas på att så många som möjligt ska kunna få sitt förstahandsval av skola tillgodosett är bedömningen att de sammantagna konsekvenserna för barn inte påverkas av en sådan ändring av urvalsgrunden.

Bilaga

Bilaga 1 – Motion om syskonförtur i kommunala skolor

Bilaga 2 – Protokollsutdrag från utbildningsnämnden den 7 november 2019 §78

Bilaga 3 – Protokollsutdrag från kommunstyrelsens verksamhetsutskott den 15 oktober 2019 §70

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör

Susanne Nord
Utbildningsdirektör

Einar Fransson
Produktionsdirektör

Åsa Arnell
Utbildningsexpert
Utbildningsenheten